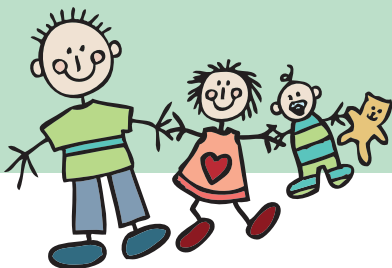

Pædagogmedhjælperens rolle og opgaver

Forord	3
Dagtilbuddets rammebetingelser	4
Personalets forhold	4
Formål og opgaver	6
Samfundet vil også have noget	8
Pædagogisk læreplan	9
Et lille historisk vingesus	10
Pædagogmedhjælperne – hvem er vi?	12
Ønsker udfordringer	12
Flere profiler	13
Det pædagogiske arbejde	14
Den pædagogiske overvejelse	15
Institutionen er et socialt felt	16
Teori ikke nok	16
Pædagogik er altid noget der peger fremad	17
Forældre har forventninger	19
Børn har forventninger	20
Det pædagogiske personales opgaver og forventningerne til din indsats	21
En udfordrende hverdag	21
Uddannelse og erfaring giver større tilfredshed og flere spændende opgaver	22
Ledelsens opgaver	24
Gode råd og eksempler på opgaver	25
FOAs Pædagogiske Udviklings Fond (PUF)	27

Forord

Pædagogmedhjælpere – og ikke kun nyansatte – kan nogle gange være i tvivl om, hvad deres konkrete opgave og rolle er i dagtilbuddet.

Tillidsfolk og faglige sekretærer i FOA – Fag og Arbejde bliver derfor spurgt, hvad en pædagogmedhjælper må og ikke må.

Det er f.eks. en udbredt misforståelse, at en pædagogmedhjælper ikke må åbne og lukke børnehaven alene, eller at en pædagogmedhjælper ikke må tage på tur med børnene uden en uddannet pædagog.

Det sker som nævnt, at pædagogmedhjælpere får at vide, at de ikke må lukke alene, alligevel gør de det ofte ved ferie og sygdom. Ikke mærkeligt, at disse pædagogmedhjælpere undrer sig.

Nogle pædagogmedhjælpere oplever, at de laver præcist det samme som det pædagoguddannede personale, og andre er kedede af, at de ikke får lov til at bruge de evner og erfaringer, som de synes de kan tilføre børnehaven eller skolefritidsordningen.

Der er også pædagogmedhjælpere, som sættes til at løse opgaver, som de synes pædagogerne burde udføre. Omvendt er der andre pædagogmedhjælpere, der mener, at pædagogerne forhindrer dem i at løse opgaver, de sagtens kan magte.

Derfor har vi lavet denne pjece, som forholder sig til pædagogmedhjælpernes rolle og opgave. Vi håber, at pjecen kan give nogle gode råd om arbejdet som pædagogmedhjælper. Gode råd, som også kan være til inspiration for de pædagoguddannede kolleger, pædagogmedhjælpere med PGU og pædagogiske assistenter.

*Jan Simon Petersen,
pædagogisk konsulent, cand. pæd.
FOA – Fag og Arbejde*

Dagtilbuddets rammebetingelser

De pædagogiske arbejdspladser drives ud fra forskellige overordnede statslige love, der er vedtaget af Folketinget.

Dagtilbuddene reguleres af Lov om dag-, fritids- og klubtilbud mv. til børn og unge (dagtilbudsloven), der indeholder formålsparagraffer for dagtilbuddenes opgaver og det pædagogiske arbejde samt afsnit og paragraffer om pædagogiske læreplaner, forældrebestyrelser, forældrebetaling, pladsanvisning og andre regler for dagtilbuddene.

Dagtilbuddene hører under Velfærdsministeriet.

Skolefritidsordningerne hører derimod til under Undervisningsministeriets område, og er underlagt Folkeskoleloven.

Til Lov om dag-, fritids- og klubtilbud mv. til børn og unge er udsendt Vejledning om dagtilbud, fritidshjem og klubtilbud mv.

Vejledningen kan anvendes som rettesnor for den pædagogiske overvejelse i dagtilbuddet – idet den uddyber formålsbestemmelsen og det pædagogiske indhold, blandt andet i forhold til børns medbestemmelse, omsorg, tryghed, samt ret til leg og udfordringer i forhold læring. Herudover kan man læse om reglerne for forældreindflydelse og forældrebestyrelser, ledelsens opgaver og rolle, tilsyn, forældrebetaling, drift og meget mere. Denne vejledning er uundværlig for alle der arbejder eller bruger dagtilbud.

Hele lovkomplekset er en såkaldt rammelov. Det vil sige, at loven fastlægger de overordnede rammer for dagtilbuddene, mens det er kommu-

nerne, der har ansvaret for at udfylde indholdet i rammerne. Vær opmærksom på, at mange kommuner har decentraliseret driften af dagtilbuddene, så en større eller mindre del af ansvaret for at udfylde rammerne er lagt ud til det enkelte dagtilbud.

Lov nr. 601 af 06/06/2007 Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven) og Vejledning nr. 26 af 26/05/2008 Vejledning om dagtilbud, fritidshjem og klubtilbud 2008 kan hentes på www.social.dk under lovstof/dagtilbud.

Personalets forhold

Driften af dagtilbud angår også personalets forhold. Den reguleres dels af overenskomster, hvor der er aftalt løn- og ansættelsesforhold – og af aftaler om medindflydelse og personalepolitik. Og netop om medindflydelse og personalepolitik har den enkelte kommune ofte udarbejdet sin egen personalepolitik, som gælder for alle kommunens ansatte. Personalepolitik handler om indflydelse på arbejdet, uddannelse og efteruddannelse, samarbejdsudvalg, udviklingssamtaler og tilrettelæggelse af arbejdet.

Det er her din opgave og rolle som pædagogmedhjælper aftales og beskrives. De forhold er nemlig omfattet af den kommunale personalepolitik og de aftalte regler om samarbejdsorganisation.

§ 6. Medindflydelse og medbestemmelse

Bestemmelserne i denne paragraf er minimumsbestemmelser.

Medindflydelse og medbestemmelse indebærer:

1. Gensidig pligt til at informere om og drøfte alle forhold af betydning for arbejds-personale-, samarbejds- og arbejdsmiljøforhold,
2. medbestemmelse ved fastlæggelse af retningslinier for tilrettelæggelse af arbejds-, personale-, samarbejds- og arbejdsmiljøforhold inden for ledelsens ansvars- og kompetenceområde, og
3. mulighed for forhandling og indgåelse af aftaler.

Uddrag fra Rammeaftale om medindflydelse og medbestemmelse

Aftalen kan hentes på www.kto.dk TRIMED lokalt

Herudover er du også omfattet af arbejdsmiljøloven – der bl.a. indeholder krav om en lokal sikkerhedsorganisation – som skal sørge for, at det er sundt, godt og udviklende at gå på arbejde. Spørgsmålet om arbejdstilrettelæggelse og det psykiske arbejdsmiljø hænger tit sammen og er således omfattet af reglerne i arbejdsmiljøloven. Arbejdsmiljøloven kan hentes på www.retsinformation.dk. Både personalepolitik og arbejdsmiljø er på den måde omfattet af rammer, som skal udfyldes lokalt.

Hvis du vil vide mere om, hvad der gælder der, hvor du arbejder, kan du som medlem af FOA få yderligere oplysninger ved at henvende dig til den lokale FOA-afdeling.

Formål og opgaver

Samfundet har flere formål med dagtilbud, og de er beskrevet i formålsparagraffen i Lov om dag-, fritids- og klubtilbud mv. til børn og unge og den tilhørende vejledning:

§ 1. Formålet med denne lov er

- 1) at fremme børns og unges trivsel, udvikling og læring gennem dag-, fritids- og klubtilbud samt andre socialpædagogiske fritidstilbud
- 2) at give familien fleksibilitet i løsninger og valgmuligheder i forhold til forskellige typer af tilbud og tilskud, så familien så vidt muligt kan tilrettelægge familie- og arbejdsliv efter familiens behov og ønsker
- 3) at forebygge negativ social arv ved, at de pædagogiske tilbud er en integreret del af både kommunens samlede generelle tilbud til børn og unge og af den forebyggende og støttende indsats over for børn og unge med behov for en særlig indsats, herunder børn og unge med nedsat psykisk og fysisk funktions-evne, og
- 4) at skabe sammenhæng og kontinuitet mellem tilbuddene og gøre overgange mellem tilbuddene sammenhængende og alderssvarende udfordrende for børnene.

Lov om dagtilbud

Overordnet kan man opdele formålet i tre hovedopgaver:

- En arbejdsmarkedspolitisk opgave.
- En social og forebyggende opgave.
- En pædagogisk opgave.

Den arbejdsmarkedspolitiske opgave handler om, at børn skal passes på forsvarelig måde, så deres forældre kan komme på arbejde. Det er derfor der tales om pasningsgaranti, åbningstider, døgnbørnehaver og fleksible daginstitutioner. Set fra dette synspunkt er børnehaver altså til for de voksnes skyld.

Den sociale og forebyggende opgave drejer sig om at forebygge, at børn får det svært senere i livet. Herudover er dagtilbuddet og skolefritidsordningen det led, der er tættest på børn og deres familier. Medarbejderne i dagtilbud har således en skærpet indberetningspligt til de sociale myndigheder, hvis de ansatte observerer, at der er et barn, som er truet på sin velfærd, sundhed eller udvikling. Det er en opgave, som man i det sociale system lægger meget vægt på og forventer, at dagtilbuddet lever op til.

Den pædagogiske opgave er defineret i den tidligere nævnte Lov om dag-, fritids- og klubtilbud mv. til børn og unge i § 7. Her slås det fast, at børnene ikke kun skal passes, de skal også have noget ud af det:

Formål for dagtilbud

- § 7. Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, udvikling og læring.
- Stk. 2. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns alsidige udvikling og selvværd og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.
- Stk. 3. Dagtilbud skal fremme børns læring og udvikling af kompetencer gennem oplevelser, leg og pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, der giver børnene mulighed for fordybelse, udforskning og erfaring.
- Stk. 4. Dagtilbuddet skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati. Dagtilbuddet skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund.
- Stk. 5. Dagtilbuddet skal i samarbejde med forældrene sikre en god overgang til skole ved at udvikle og understøtte grundlæggende kompetencer og lysten til at lære. Dagtilbud skal i samarbejde med skolen skabe en sammenhængende overgang til skole og fritidsliv.

Lov om dagtilbud

Samfundet vil også have noget

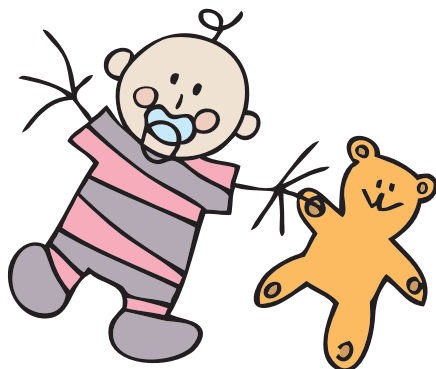
Som det kan ses, er det ikke kun børnene, der skal have noget ud af dagtilbuddet – som f.eks. "et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, udvikling og læring".

Samfundet vil også have noget tilbage, for børnene skal "udvikle selvstændighed" og evne til at indgå i forpligtende fællesskaber. De skal have samhørighed med og kunne integrere sig i det danske samfund. De skal have medansvar og opnå forståelse for demokrati. Børnene skal også have "mulighed for fordybelse, forandring og erfaring", og de skal have fremmet deres læring og udvikling af kompetencer. De skal have lyst til at lære, og de skal forberedes på at komme i skole.

Det er endvidere beskrevet, hvordan disse ting skal ske i dagtilbuddet, nemlig gennem oplevelser, leg og pædagogisk tilrettelagte aktiviteter. Kort fortalt er der altså tale om, at børnene skal udvikle sig, og at de voksne skal hjælpe dem med det, samtidig med at samfundet synes, at der skal lægges vægt på nogle særlige områder i opdragelsen af børnene med det formål, at de skal udvikle sig til, hvad der opfattes som gode samfundsborgere.

Det lyder jo både logisk og enkelt nok. Men problemerne opstår, når man ude i børnehaven skal til at finde ud af, hvad man mener, der er "forpligtende samvær", hvad "selvstændighed" er for noget og hvad det er børnene skal have lyst til at lære.

Man skal ikke kun finde ud af, hvad man mener med sådanne begreber, man skal også bagefter beslutte, hvad børn og voksne så helt konkret skal gøre sammen for at opnå, at børnene "kan indgå i forpligtende fællesskaber" mv.

Pædagogisk læreplan

For at være sikker på, at det pædagogiske personale sammen med forældrene og børnene gør sig sådanne pædagogiske overvejelser, er der i dagtilbudsloven fastsat regler om, at der skal udarbejdes pædagogiske læreplaner, som sikrer, at man i dagtilbuddet arbejder med det, som er beskrevet i lovens § 7 (Formålsparagraffen).

Pædagogisk læreplan

- § 8. Der skal i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen 0-2 år og aldersgruppen fra 3 år til barnets skolestart. Den pædagogiske læreplan skal give rum for leg, læring og udvikling af børn i dagtilbud.
- Stk. 2. Den pædagogiske læreplan skal beskrive dagtilbuddets mål for børnes læring i forhold til følgende 6 temaer:
- 1) Barnets alsidige udvikling
 - 2) Sociale kompetencer
 - 3) Sproglig udvikling
 - 4) Krop og bevægelse
 - 5) Naturen og naturfænomener
 - 6) Kulturelle udtryksformer og værdier
- Stk. 3. Den pædagogiske læreplan skal beskrive relevante pædagogiske metoder og aktiviteter, der iværksættes for at nå målene, og hvordan læreplanen evalueres.
- Stk. 4. Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvilke relevante pædagogiske metoder, aktiviteter og eventuelle mål, der opstilles og iværksættes i forhold til børn med særlige behov.
- Stk. 5. For dagplejen udarbejdes den pædagogiske læreplan samlet for alle dagplejehjem eller distrikter tilknyttet den kommunale dagpleje.

Lov om dagtilbud

Arbejdet med at udarbejde, gennemføre og evaluere den pædagogiske læreplan er en ramme for dagtilbuddets pædagogiske overvejelse, som alle pædagogiske medarbejdere skal være aktivt deltagende i. Det er ledelsens opgave at skabe muligheder og rammer for, at det finder sted. Hvis ikke alle de pædagogiske medarbejdere er inddraget i overvejslen om arbejdet med de 6 temaer, vil selve det praktiske liv med at gennem-

føre det, man har besluttet at gøre, blive vanskeliggjort af, at nogle ikke ved, hvorfor det skal gøres.

Heldigvis er der god tradition i den danske børnehave for at arbejde sammen omkring den fælles pædagogiske overvejelse over indholdet i børnenes hverdag.

Et lille historisk vingesus

Børnehaven i Danmark har sin rod tilbage i slutningen 1800-tallet, hvor de første børneasylter blev oprettet.

Asylerne skulle i første række tage sig af de fattige og enlige mødres børn, så mødrene kunne komme ud at arbejde i industrien, men de skulle også sikre, at kvinderne blev uafhængige af mændenes indkomst. Den danske børnehave, eller dagtilbuddet, som vi kender den i dag, udvikledes i begyndelsen af 1900 tallet. Den var især inspireret af den tyske pædagogiske tænker Friedrich Frøbel. Han mente, at børn skulle lære sig om livet gennem leg, eksperimenteren, kreativitet og fantasi, og de voksne skulle skabe gode rammer for børnenes leg i børnehaverne.

Der er tale om en såkaldt reformpædagogik, hvor tilhængerne ønskede at reformere den mere videnskabs- og disciplinorienterede skolepædagogik, samtidig med at man ville udvikle en egentlig børnehavepædagogik, bl.a. gennem uddannelse af børnehavelærerinder.

Man kan derfor sige, at traditionen i dansk børnehavepædagogik handler om frigørelse og måske især kvindefrigørelse, men også om leg, det kreative og børns fantasi.

Dette kan ses som modsætning til en mere indlæringsorienteret retning, som man bl.a. finder i Sydeuropa og Frankrig, og som også i USA og Storbritannien er den dominerende retning. I Danmark har den indlæringsorienterede retning også fået medvind efter indførelse af de pædagogiske læreplaner, sprogtest og mere vægt på skoleforberedelse i daginstitutionen.

Personalet i de første danske børnehaver var medarbejdere uden egentlig pædagogisk uddannelse, ildsjæle og enkelte læreruddannede. Først op i

1920'erne begyndte man at udvikle en pædagoguddannelse, byggende på bl.a. Frøbels principper.

På trods af de demokratiske og frigørende principper i børnehavetanken havde man helt op i 60'erne en personalepolitik, der betød, at man havde ansat såkaldte "unge piger" i børnehaverne, som skulle gå pædagogerne til hånde med bl.a. opvask og kaffebrygning.

Selv i halvfjerdserne kunne man opleve børnehavedere, der helt alvorligt mente, at de selv havde opdraget og oplært "deres" unge piger eller pædagogmedhjælpere, og derfor nok selv skulle bestemme, hvordan tingene skulle være.

Først i slutningen 1960'erne indførtes begrebet forpraktikant, og i midten af halvfjerdserne blev pædagogmedhjælperne – efter oprettelsen af Pædagogisk Medhjælper Forbund (1974) – dækket ind af en egentlig overenskomst. Den Pædagogiske Grunduddannelse (PGU) blev indført i 1997, og blev ændret til Pædagogisk Assistent Uddannelse (PAU) i 2008.

Pædagogmedhjælperne – hvem er vi?

Man kan ikke tegne et enkelt billede af pædagogmedhjælperen. Det er resultatet af en undersøgelse, der blev gennemført af Danmarks Pædagogiske Universitet i 2000, og som senere er fulgt op af en undersøgelse fra skolefritidsområdet i 2004 og senest en intern undersøgelse fra FOA i 2007. De viser, at der bl.a. er store forskelle i køn, alder, personlig baggrund, ansættelsessted og anciennitet.

De karakteristiske træk ved "den gennemsnitlige" pædagogmedhjælper er dog følgende:

Det er en kvinde i begyndelsen af 30'erne, og hun arbejder med 3- til 6-årige børn, enten i børnehave eller et aldersintegreret dagtilbud. (Skolefritidsordningerne var ikke med i den første undersøgelse, men billedet derfra ligner meget).

Hun har arbejdet fire år i dagtilbuddet, og det er ikke hendes eneste erfaring, idet hun har over syv års arbejds erfaring, heraf mere end tre års erfaring fra pædagogisk arbejde i andre dagtilbud. Hun trives godt i arbejdet, og arbejdet oplever hun ikke i særlig grad som fysisk eller psykisk belastende. Især det daglige arbejde med børnene opleves i høj grad som tilfredsstillende.

Arbejdsbetingelserne er fuldtidsarbejde (i skolefritidsordningen er der overvejende tale om deltidsarbejde), og hun arbejder sammen med to pædagoger og måske en enkelt anden pædagogmedhjælper.

Børnegruppen, de er fælles om, består af ca. 22 børn.

Ønsker udfordringer

Selv med den store tilfredshed med arbejdet er det ikke sikkert, at hun bliver i dagtilbuddet i mange år fremover. Hun overvejer at finde andet arbejde eller at uddanne sig, og motivet er ønsket om nye udfordringer eller en uddannelse på det pædagogiske område. Realistisk vurderet forventer hun dog at være i dagtilbuddet om tre år.

Gennemsnitsalderen er 33 år. Den yngste i undersøgelsen er 17 år og den ældste 64 år.

20 % er mænd. Mindst hver tredje pædagogmedhjælper har en studenter- eller HF-eksamen, og 48 % har en erhvervs-mæssig uddannelse.

Flere profiler

Man kan opdele pædagogmedhjelperne i følgende profiler:

De unge under 25 år. Det vil sige dem, som ungdomsuddannelserne retter sig imod, bl.a. uddannelsen som pædagogisk assistent (tidligere PGU). Det er unge på vej. De udgør ca. en tredjedel af pædagogmedhjelperne.

De yngre mellem 25 og 34 år. Det vil sige personer under etablering, familiemæssigt, uddannelsesmæssigt og arbejdsmæssigt. De udgør også en tredjedel af gruppen.

De etablerede fra 35 år op til 49 år. Her er der stadig muligheder for arbejds- og uddannelsesmæssige ændringer, men flere regner med at fortsætte i det nuværende job. De udgør sammen med den næste gruppe den sidste tredjedel af pædagogmedhjelperne.

De modne fra 50 år og opefter. Arbejde og karriere er lagt i faste rammer, og tanker om eventuel nedsat tid eller pensionstidspunkt begynder at melde sig.

Det pædagogiske arbejde

Pædagogmedhjælperne deltager hyppigt i børnenes lege og i samtaler med børnene. De er ofte igangsættere af lege eller står for musiske aktiviteter, fortælling og oplæsning for børnene.

Mere end 40 % af dagtilbuddenes ledere skelner i øvrigt ikke mellem pædagoger og pædagogmedhjælperes deltagelse i arbejdet som kontaktperson i forhold til børnene, men de skelner mellem faggrupperne, når det drejer sig om ansvarsfordeling. De opgaver, som flest pædagogmedhjælperne ifølge undersøgelsen finder vanskelige, knytter sig til børn med særlige behov, konfliktløsning mellem børn, men også planlægning af det pædagogiske arbejde generelt.

Den pædagogiske overvejelse

Som nævnt i afsnittet om dagtilbuddets opgave er det i det enkelte dagtilbud, at personalet sammen med forældrene skal tage stilling til:

- Hvad vil vi have, at børnene skal lære?
- Og hvordan skal det ske?

Samfundet har lagt nogle overordnede rammer for det pædagogiske arbejde, og i dagtilbudsloven er disse rammer beskrevet som formål i § 7 og som krav til udformning af den pædagogiske læreplan i § 8. Her er det også bestemt, at der skal sættes mål for og arbejdes med seks indholdstemaer:

- 1) Barnets alsidige udvikling
- 2) Sociale kompetencer
- 3) Sproglig udvikling
- 4) Krop og bevægelse
- 5) Naturen og naturfænomener
- 6) Kulturelle udtryksformer og værdier.

Men det er i dagtilbuddet rammerne skal udfyldes, og det er i dagtilbuddet, at det bestemmes, med hvad og hvordan der skal arbejdes med de seks temaer.

Derfor må du som pædagogmedhjælper – såvel som din pædagoguddannede kollega – tænke over:

- Hvilke værdier betyder noget for mig?
- Og hvor har jeg fået disse værdier fra?

Det er en forudsætning for, at du kan deltage i en samtale om det pædagogiske arbejde. Man kan sige, at de holdninger, du selv har til, hvordan mennesker skal være, bliver en del af din pædagogiske praksis. Og disse holdninger er styrende for, hvordan den enkelte medarbejder opfører sig i samværet med børnene. Det har betydning for, hvordan stemningen er ved det fælles frokostbord i børnehaven. Det har også betydning for, hvordan man taler med hinanden, og hvilke krav de voksne stiller til børnenes opførsel og til det, der skal læres.

De fleste synes, at det man selv mener, er god opførsel, det mener alle andre nok også. Men hvis vi taler med mennesker fra andre egne af landet eller andre sociale lag, vil vi opdage, at sådan er det ikke altid.

Derfor er det naturligvis stadig vigtigt at lægge mærke til, hvad du selv synes er rigtigt. Men det er især også vigtigt, at du lægger mærke til, hvad andre synes er rigtigt – især forældre og børn i dagtilbuddet.

Institutionen er et socialt felt

Børnehaven, vuggestuen eller det integrerede dagtilbud kan betragtes som et socialt felt, som består af forskellige agenter (medarbejdere, børn, forældre, den kommunale forvaltning, politikerne og Folketinget), som er knyttet sammen i den fælles interesse, det er at værne om og skabe et godt børneliv.

Dagtilbuddet kan derfor opleves som en kampplads, hvor agenternes forskellige positioner giver dem forskellig magt til at bestemme, hvad der er et godt børneliv, og hvad der er rigtigt for børn at lære. En definition på et godt børneliv kan således være forskellig, alt efter om du er barn, pædagogmedhjælper, pædagog eller politiker.

Det, der er spændende, er, hvordan diskussionen foregår, og hvem der deltager i den.

Teori ikke nok

Der er mange teorier om, hvad børn skal lære, og hvordan de gør det. Livet i børnehaven bestemmes ikke ud fra teorier – uanset om de kan være nok så inspirerende at kende noget til – men ud fra den pædagogiske praksis, der finder sted.

Man kan sige, at pædagogisk viden er en praksis, der ikke kan afgøres en gang for alle som hverken rigtig eller forkert. Men den kan gøres til genstand for diskussion f.eks. på forældre- eller personalemødet.

Derfor bør du som pædagogmedhjælper – ud fra dine personlige og faglige erfaringer – deltage i den proces eller diskussion, der foregår i din børnehave eller vuggestue, og som er bestemmende for den pædagogiske praksis på arbejdspladsen.

Pædagogik er altid noget der peger fremad

Pædagogik er overvejelsen over opdragelsen af nogen til noget.

Det lyder jo enkelt nok – men er det ikke.

Grundsynspunktet er, at der altid finder opdragelse sted eller forsøg herpå, når voksne er sammen med børn og unge. Den voksne har magten, og er altid ude på et eller andet med barnet. Det kan være noget med, hvordan man spiser pænt eller taler til hinanden, almindelig ordentlig adfærd eller at være selvhjulpne. Ofte er det ikke noget, du sådan tænker over som voksen. I virkeligheden gør du nok bare ligesom de voksne gjorde, da du selv var barn.

Der er nogle voksne, der siger, at de ikke vil opdrage på børnene, men det – at de ingenting gør – er faktisk også en slags opdragelse. Man kan her tale om "ikke-opdragelse" – men det er de voksne, der har bestemt, at det skal være sådan. Det har nogle konsekvenser for børnene, som børnene ikke selv er herre over.

Opdragelse finder altid sted. Det, der løfter opdragelsen til pædagogik, er, at du begynder at overveje, hvad det er for en opdragelse, du udøver, hvorfor du gør det, hvad det fører til, og hvad du eventuelt skal lave om på. Det, der skal overvejes, er først fremmest "opdragelse til noget". Hvad er det for mennesker, der skal komme ud af det i den anden ende? Hvad er det for et samfund, der skal komme ud af disse menneskers aktivitet? Hvad er rigtigt, og hvad er forkert – og hvad er det for nogle værdier, der vil præge disse mennesker og deres tid?

Her er vi tilbage til formålsparagraffen fra loven. Der stod noget om samarbejde, demokrati, fællesskab, indflydelse og tryghed. Her er tale om begreber og værdier, som det kan være en god ide at gå lidt nærmere ind på i sin overvejelse.

En måde at gøre det på er at kigge nærmere på f.eks. demokratibegrebet. Hvad mener du selv med begrebet, og hvordan tager det sig ud i f.eks. et dagtilbuds virkelighed?

Det næste spørgsmål er, hvem er det der skal opdrages?

Mennesker er ikke ens, og der er forskel på børn, alder, baggrund og potentialer. Vi må derfor vide, "hvem er vores børn, og hvad har de

egentlig brug for”? Her handler det om indsamling af data gennem observationer, interview, samtaler, historier og fortællinger.

Der er desværre en tradition for at tale meget om vores børn og deres forældre i dagtilbuddene – uden at vi egentlig har noget at have det i. Vi siger måske, at vores børn har brug for grænser. Men vi ved egentlig ikke, hvad vi bygger det på.

Spørgsmålet er, om vi nu også har set ordentligt efter?

Det ser måske ud som om, at børnene ikke vil høre efter, hvad vi siger – gøre som vi gerne vil have det. Men måske kan de ikke forstå, hvad det er, vi vil, fordi vores budskaber er uklare og forskellige fra situation til situation. Eller måske siger vores mund ét, mens vores krop siger noget andet. Det kan vi opdage ved at lade nogle andre observere, hvad der foregår.

På den måde får vi en viden, som bygger på data. Vi ser noget, som den daglige handletvang ikke levner os mulighed for at opfange. Disse data gør det muligt at diskutere pædagogikken ud fra et fælles grundlag. Og på baggrund af denne fælles viden kan vi så gøre os overvejelser over, hvem vores børn er, og hvad de har brug for.

Herudover handler overvejselsen om, hvordan vi vil løse opgaven. Hvilke rammer skal være til stede, hvilke teorier, erfaringer med opdragelse,

læring, pædagogiske principper og pædagogisk indhold kan vi trække på i vores overvejelse og planlægning af den pædagogiske praksis. Overvejsen kan nemlig ikke gøres ud i den fri luft. Vi må hente hjælp til den pædagogiske overvejelse. Vi kan gå til andre videnskaber, der kan hjælpe til. Her tænkes på f.eks. barndomspsykologien, der handler om teorier og forskning omkring udvikling og læring. Eller støtte os på sociologien, der handler om magtforhold og relationer i samfundet og mellem mennesker. Vi kan også gå til filosofien, der beskæftiger sig med ideerne og værdierne, eller til forskning om, hvordan man lærer sig noget. Det er alt sammen noget, som kan hjælpe os i den pædagogiske overvejelse. Men det kan kun hjælpe os. Det er os selv, der – på baggrund af det vi vil og ved – omsætter den pædagogiske overvejelse til handlinger og liv. Det er først, når den pædagogiske overvejelse er en del af den pædagogiske praksis og det vi gør i hverdagen, at overvejsen får betydning. Pædagogisk praksis er både overvejsen over, hvad børn skal lære og opdrages til, samt hvordan og på hvilken måde det skal ske. Men det afgørende i pædagogisk praksis er det pædagogiske udtryk, som viser sig i handlinger, holdninger, adfærd og aktiviteter overfor og sammen med børnene.

Forældre har forventninger

Som inspiration til din pædagogiske overvejelse bør du høre på, hvad forældrene mener.

I en undersøgelse fra "Fra pasning til udvikling" fra ugebrevet Mandag Morgen 1996, siger forældre bl.a. om fremtidens børneinstitution:

- at de voksne skal kunne lide barnet og være stabile og kærlige
- at de voksne skal aktivere børnene og selv deltage
- at de voksne skal være opmærksomme på det enkelte barns behov
- at børn skal have et selvstændigt ansvar
- at individet skal i centrum
- at barnet skal være en del af fællesskabet og tage hensyn til andre
- at det vigtige hos personalet er de menneskelige egenskaber

Børn har forventninger

Børnerådet har også en gang spurgt børn i 7. klasse om deres liv i børnehaven. Her sagde en pige fra en sådan 7. klasse f.eks.:

“Jeg synes, at de voksne altid skal være parate til at lytte til børnene, hvis de har et problem eller hvis de har en god idé de kan lave / lege i børnehaven, i stedet for at man altid skal planlægge et helt skema for den dag. Jeg synes, at i en børnehave skal der være godt med plads til en legeplads”.

En række udsagn fra børnene kan måske også inspirere jeres pædagogiske overvejelse på din arbejdsplads:

- Der skal være masser af legekammerater
- Pædagogerne må ikke være stressede
- Børnene skal have lov til at komme ud, når de vil og sove, når de vil
- Børnene skal have lov til at gå over på de andre stuer
- Der skal være masser af plads
- Børnene skal ud og se ting, de ikke har set før

Det pædagogiske personales opgaver og forventningerne til din indsats

Grundlæggende handler arbejdet i dagtilbuddet om samværet mellem børn og voksne og det indhold, der er i samværet. Eller sagt på en anden måde: Hvad der sker, når man er sammen.

Det er altså grundlæggende for personalet – og det, uanset om man er køkkenassistent, pædagogmedhjælper, PGU'er, pædagogisk assistent, pædagog eller leder af institutionen, at man skal kunne være sammen med børn – og at man skal kunne lide at være sammen med børn.

Men det er ikke nok, at man holder af børn. I samværet skal man have noget at byde på. Man skal være en interessant voksen, som børnene synes, de kan lære noget af, og som de synes, det er spændende at være sammen med.

Derudover skal man have "sig selv med" på arbejde. Man skal være nærværende og være optaget af det man gør, og det betyder, at man reelt både følelsesmæssigt og personligt må involvere sig i børnene.

Er man ikke oprigtig i sit forhold til børnene, vil børnene hurtigt mærke det og føle, at de har med en person at gøre, der forstiller sig.

I dette samvær er det vigtigt, at man har styr på sig selv, at man ved, hvorfra man har sine holdninger og hvor man har sine svage sider.

Det er også vigtigt, at man vil børn noget. At der er noget, man er optaget af her i livet, og derfor gerne vil give videre. Det kan være alt lige fra kreativitet i forbindelse med kunst, sport og håndværk til havearbejde, udendørs liv, idræt og til naturvidenskab.

Man skal have holdning til livet og samfundet og give udtryk for det i respekt for andres meninger. Og på baggrund af det skal man kunne samarbejde med og respektere kollegaer og forældre.

En udfordrende hverdag

Alle medarbejdere er med til at skabe en stabil, tryk og udfordrende hverdag for børnene. Det sker gennem de udfoldelsesmuligheder, de

tilbyder børnene ude og inde. Det er således vigtigt, at den enkelte medarbejder tager aktivt del i samværet med børnegruppen og det enkelte barn og også føler sig ansvarlig for, at det sker.

Det hører også med, at medarbejderne tager selvstændige initiativer til aktiviteter og giver deres bidrag til det pædagogiske indhold i samarbejde med det øvrige personale. Og man skal deltage aktivt i det daglige samarbejde og tale med forældrene – både generelt og i forhold til det enkelte barn.

Som pædagogmedhjælper bør du således indgå i et teamwork i børnehaven omkring udvikling og gennemførelse af dagtilbuddets praktiske pædagogik, samarbejdet med forældrene, bestyrelsesarbejde, forældre-samtaler, arbejdsudvalg mv. Endvidere bør du som pædagogmedhjælper også indgå i dagtilbuddets generelle interne og eksterne mødeaktiviteter. Enhver arbejdstilrettelæggelse bør tage hensyn til medarbejdernes erfaring og træning i arbejdet. På samme måde som alder og modenhed naturligt bør indgå i både den konkrete opgaveløsning, men også med henblik på en udviklende proces, hvor medarbejderen tilegner sig nye erfaringer, uddannelse og efteruddannelse. Alt sammen har det til formål at opnå nye evner til gavn for medarbejderen selv, men også til gavn for dagtilbuddets pædagogiske praksis og mål.

Uddannelse og erfaring giver større tilfredshed og flere spændende opgaver

Som pædagogmedhjælper kan du uddanne dig videre. Her er det oplagt at gøre brug af Arbejdsmarkedsuddannelserne – AMU. Der er tale om et 3 ugers grundkursus, der hedder "Pædagogmedhjælper i daginstitutionen", og senere kan der så vælges en lang række temakurser af en uges varighed.

Er du i arbejde, har to års erfaring indenfor området og er fyldt 25 år kan du også gå et skridt videre og søge optagelse på GVU/Pædagogisk

assistent, som er en individuelt tilrettelagt pædagogisk grunduddannelse. Inden du bliver optaget på uddannelsen, foretager skolen en individuel kompetencevurdering til brug for tilrettelæggelsen af netop dit personlige uddannelsesforløb.

Når du har bestået uddannelsen som pædagogisk assistent vil du få en højere grundløn. Uddannelsen som pædagogisk assistent giver dig også adgang til at søge optagelse på den 3½-årige pædagoguddannelse, og – hvis du opfylder kravene – den 3-årige merit-pædagoguddannelse. Gennem et sådant uddannelsesforløb vil du blive dygtigere til det, du allerede gør. Du vil få mere styr på dig selv og hvad du vil og få kendskab til nogle flere teorier. Din nye viden vil sammen med din praktiske erfaring gøre dig i stand til at påtage dig nye opgaver i dagtilbuddet. Det vil være til gavn for hele dagtilbuddet, men også give dig selv større tilfredshed med og indflydelse på dit arbejde.

Du bliver bedre i stand til at løse opgaver som at få overblik over børnenes udgangspunkt, hvem de er, hvad har de brug for, og hvordan det enkelte barn skal udfordres.

Personalet med mere erfaring og uddannelse skal f.eks. kende og kunne anvende "iagttagelsesredskaber". De skal kunne samarbejde med andre faggrupper og kende disse faggruppers forventninger til det pædagogiske personale i dagtilbud – f.eks. socialforvaltningens forventninger og forventningerne hos PPR – Pædagogisk Psykologisk Rådgivning. Man skal også kunne forestå "den vanskelige forældresamtale", og

kunne udarbejde en skriftlig indberetning på baggrund af iagttagelser og anden indsamling af data i dagtilbuddet.

Herudover skal man kunne tilrettelægge og gennemføre en indsats overfor børn efter anvisning fra f.eks. Kommunens Pædagogisk Psykologiske Rådgivning.

Andre opgaver er at kunne være personligt og fagligt inspirerende i forbindelse med pædagogisk udvikling, at kunne arbejde med projektledelse, internt og eksternt, og kunne vejlede og supervisere andre medarbejdere.

En særlig opgave kan være at arbejde specielt med to-sprogede børn, eller børn med særlige behov og vanskeligheder.

Ledelsens opgaver

Ledelsen i dagtilbuddet består af en leder og nogen gange en souschef og eventuelt en afdelings- eller pædagogisk leder i den enkelte afdeling. De udgør tilsammen et såkaldt ledelsesteam, eller en ledelse.

Dagtilbuddenes organisering og ledelsens sammensætning er hele tiden under forandring. I fremtiden vil du også kunne møde dagtilbud, hvor de enkelte afdelinger ledes af et team, som består af de medarbejdere, der er ansat i afdelingen. Endvidere vil vi se eksempler på områdeledelse og dagtilbud, der er en del af folkeskolen.

Det er ledelsens opgave at sørge for, at der i dagtilbuddet udvikles en fælles grundforståelse for, hvad et godt børneliv er, hvad børn skal lære og opleve, og hvordan det skal finde sted.

Det kræver, at ledelsen har visioner og kan kigge lidt længere frem end lige til dagen og vejen.

Ledelsen skal sikre, at medarbejderne under demokratiske former og hensigtsmæssige strukturer og rammer får mulighed for fælles udvikling. Det betyder, at ledelsen skal være fagligt inspirerende og sikre efter- og videreuddannelse for alle medarbejdere.

Herudover skal ledelsen kunne uddelegere arbejdsopgaver, øve kritik og give hjælp. Den skal også sikre, at der er overensstemmelse mellem arbejdspladsens idegrundlag, værdier og mål, den daglige organisationskultur og den enkelte medarbejders konkrete handlinger og adfærd.

Gode råd og eksempler på opgaver

- Det meste af dit daglige arbejde foregår sammen med børnene. Dit arbejde er meget aktivt, og du skal bruge din personlighed til at skabe en kontakt med børnene. Det betyder, at du skal sætte dig selv i spil, ellers har børnene ikke noget at bruge dig til. Det kræves altså af dig, at du er engageret og nærværende.
- Du skal føre tilsyn med børnene. De må ikke komme til skade eller gøre skade på andre. Du skal forhindre og forebygge ulykker. Du har ansvaret for, at alle er til stede i dagtilbuddet og for, at ingen render væk.
- Du skal løse konflikter. Børn kommer tit op at skændes. Der er jo ikke altid så meget plads at lege på. Det er en svær opgave, og din autoritet kommer ofte på prøve.
- Du skal give den nødvendige omsorg. Det enkelte barn har brug for, at du også giver dig tid til at være alene med ham eller hende, og snakker om alt muligt. Alle børn har brug for trøst og knusere – også det "umulige barn". Hvis du opdager, at et barn er sygt, skal forældrene kontaktes. At barnet føler sig tryk og velkommen er den vigtigste forudsætning for, at barnet lærer sig noget f.eks. i legen med andre børn.
- Du skal medvirke i aktiviteterne. Der planlægges altid en masse aktiviteter med børnene. Du skal være aktivt med i planlægningen og komme med ideer. Du skal sørge for at forstå, hvilken begrundelse og hvilket formål aktiviteter har. Du skal sørge for, at børnene har mulighed for at udfolde sig, lege, lære og udforske verden.
- Du er med i den daglige oprydning og andre praktiske gøremål. Aftørring af hylder, fejning af gulve, oprydning i garderobe, børnetoiletter og køkken samt eventuelle små reparationer af legetøj og lignende. Der er ansat personale til egentlig rengøring.
- Du skal være med i planlægningen af dit arbejde. Det sker på personalemødet (overordnet planlægning, fællesarrangementer), på stuemødet (detaljeret planlægning, konkrete handleplaner). Planlægningen tager højde for, hvad man vil opnå i forhold til børnenes liv, hvad de skal lære, hvordan de skal have det i hverdagen, og

hvilke aktiviteter der passer til børnenes alder. Ændringer og beslutninger, der vedrører dit daglige arbejde, skal altid drøftes i samarbejdsorganisationen eller MED-udvalget.

- Du skal samarbejde med forældrene. Det er vigtigt, at du er i stand til at tale med forældrene. Du skal kunne berette om, hvad netop deres barn har lavet i dag. Derimod er det ikke sikkert, du skal tale med forældrene om særlige forhold, det er nemlig forskelligt fra dagtilbud til dagtilbud om det kun er pædagogen, der gør det. Det kan være om særlige adfærdsmønstre, familiesituationen, omsorgssvigt og lignende. Du skal deltage i forældrebestyrelsesarbejdet, enten som medlem af bestyrelsen eller som engageret deltager i forberedelsen.
- Du skal samarbejde med kollegerne. Arbejdet i en børnehave er et teamwork. Det er derfor en del af arbejdet at deltage i møderne. Du skal også samarbejde med kommunen. Kommunen har stillet forældrene et dagtilbud i udsigt. Det skal du leve op til, for du har jo på kommunens vegne ansvaret for børnene.

Udover disse opgaver kan du komme ud for en masse forefaldende arbejde i dagtilbuddet, som alle medarbejdere deltager i, her er blot nogle eksempler:

- Oprydning sammen med og uden børn
 - Indkøb sammen med og uden børn
 - Mindre vedligeholdelsesopgaver
 - Havearbejde sammen med og uden børn
 - Madlavning og opvask sammen med og uden børn
 - Bygning af legehuse sammen med og uden børn
 - Bestilling og afhentning af biblioteksbøger
 - Vedligeholdelse og kontrol med maling og kemikalierester
 - Bestilling af børneteaterarrangement
 - Låpning af cykler
- Og meget andet sjovt.

FOAs Pædagogiske Udviklings Fond (PUF)

FOA – Fag og Arbejde har som sin vigtigste opgave at varetage medlemmernes løn- og arbejdsvilkår. Men FOA ønsker også at tage del i den løbende debat om børns levevilkår og mulighed for at tilegne sig nye kompetencer.

FOA lægger vægt på den opfattelse, at barnet er et selvstændigt individ med egne rettigheder i overensstemmelse med FN's deklaration om Børns rettigheder, som Folketinget har godkendt. Derfor skal børns liv i daginstitutioner og børnehaver tilrettelægges, så der tages hensyn til det enkelte barns ønsker og muligheder.

FOA – Fag og Arbejde har etableret en Pædagogisk Udviklings Fond, der støtter forskning og udviklingsprojekter med følgende formål:

I forhold til børn, unge og voksne

- At belyse betydningen af ophold i alle dag- og døgntilbud, herunder rammebetingelsernes betydning. Udgangspunktet er, at alle har krav på en materiel og psykisk tryk opvækst, en alsidig personlighedsudvikling og muligheder for at udvikle selvstændig kritisk stillingtagen til omverdenen.
- At fremme udviklingen af en pædagogisk praksis, der tilgodeser krav til menneskelig sundhed og oplevelse af livskvalitet gennem selvbestemmelse, forstået som udvikling af børns, unges og voksnes rådighed over relevante livsbetingelser, samt evnen til at øve indflydelse på egne levevilkår.
- At fremme generel viden om børns, unges og voksnes levevilkår og udviklingsmuligheder.

I forhold til medarbejderne

- At belyse det pædagogiske personales personlige og faglige forudsætninger og kompetencer.
- At belyse personalesamarbejde og kulturer i dag- og døgntilbud.
- At belyse mulige uddannelses- og udviklingsmuligheder.

Pædagogmedhjælperens rolle og opgaver

Politisk ansvarlig: Jakob Sølvhøj

Redaktion: Jan Simon Petersen

Illustration: Dorthe Isabel Buch

Layout: Bente Stensen Christensen/Girafisk og GraFOA Maja Honoré

Tryk: FOAs trykkeri, marts 2009

ISBN: 978-87-92313-14-0

Stauings Plads 1-3
1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26
www.foa.dk